

cerkvenih stavbah. Enako razgibana in vendar v okornost stroge oblike vkovana, nežna in trpka je plastika R. Schaumann. Motivno pa je njena plastika studenec iz istega vira, iz katerega vro njene pesmi. Oznanenje bi moglo služiti v nekem smislu kot ilustracija njene pesmi »Der Engel Gabriel«, sv. Jožef z Detetom nam je domač iz nepozabnih pesmi o reditelju iz njene zbirke »Der Rebenhag«, a za skupino »Eva in Marija« najdemo v isti zbirki pesem z istim naslovom; za reliefe, ki nam prikazujejo koncerte angelov, pa imamo v njenih zbirkah nešteto spremnih pesmi.

ČLOVEK NA BEGU

MIŠKO KRANJEC

Sédel je za dolgo mizo na verandi gostilne, podprl glavo z rokama in zdelo se je, da se je globoko zamislil. Ko je tako sedel, je bil videti majhen kakor otrok. Le njegov obraz je razodeval že dovolj pozna leta, vsaj tik pred petdesetimi, če ne malo prek. Oblečen je bil v slabo obleko, ki pa je kazala, da je bila nekoč za boljše prilike prikrojena. Tudi blago je bilo dobro, samo že vse ogoljeno. Njegove oči so za trenotek dobile nekam top izraz, kakor so ga v trenotkih, ko je bil v mislih razdvojen. Sicer so pa bile te male drobne oči čudovito živahne, skoraj že nekoliko preveč pomežikujoče. Nekaj celo neodkrita je bilo v njih.

To je bil Vogrinc, o katerem so zadnja leta toliko govorili. Toda te govorice so že zdavnaj potihnile. Le semtertja ga je kdo še omenil in se pri tem nasmehnil, kot bi hotel s tem povedati: Slaba je z Vogrincem. Nekoč vse tako imenitno, zdaj pa —. A tudi to bo po malem zamrlo in čez nekaj let se ga nihče več ne bo spominjal. A zdelo se je, da je vse to njega najmanj zadelo in presenetilo. Nikoli ga nisi videl slabe volje. Vedno je nosil na obrazu nasmeh, kot ljudje, ki bi vsem radi dobro. Vsakogar je ogovoril in bi se menil z njim. In nekateri so ga v resnici občudovali, dočim so drugi govorili, da je preveč zanikaren, da bi moglo v njem biti tudi kaj prida. Pri tem so nedvomno pozabili na to, da je bil svoje dni drugačen človek. Bil je berač, kočo je imel, ženo in štiri otroke (štirje so mu pa umrli), poleg tega pa je bil izvrsten kolar — s čimer se je spet začel ukvarjati, a je bil tudi vse drugo, kar je bilo treba, celo zidar. Doma ga ni bilo nikoli, razen ponoči, a še tedaj redko. Če ni bil kje daleč po svetu, na sezonskem delu, pa je hodil po vaseh, kjer je bilo vedno dovolj dela zanj, ki je bil spreten in za vse sposoben. Na svojem ni nikoli delal; pa saj tudi ni imel svojega polja, da bi ga obdeloval. Celo žena je hodila za težaka okoli in si tako skrbela, da se je pozimi lahko kam zatekla. Ampak, živeli so. To je bilo pglavitno. Vogrinc ni nikoli tarnal radi tega. Med vojno je na neki način ostal doma, razen da so ga pol leta vlačili okoli po bolnicah, od koder so ga naposled izpustili. No, ker ni bilo doma moških, mu je šlo dobro in se ni

pritoževal. Vedno je bilo delo in je rad pomagal. A bilo je vse skoraj zastojno. Žene so mu dajale kakšne cunje, ki so jih možje pustili. — Tega pa se danes nihče več ni hotel spominjati, da je bil on nekoč tisti, ki je skoraj pol polja v vsej vasi obdelal, pokosil, preoral, posejal in sploh vse drugo. Na to so že zdavnaj pozabili vsi tisti, ki so ga tedaj za božjo voljo prosili za pomoč. On je vsem rad pomagal. Zlasti tedaj se mu je zdelo, da bi naredil veliko krivico, če ne bi pomogel. Ženske vendar ne zmorejo vsega.

Zdaj pa so ljudje živeli v sreči in so pozabili nanj. Ne, saj on ni želel, da bi mislili zanj in skrbeli, da bi se mu dobro godilo, — a nihče ni nikoli niti pomislil, da je ta človek vendar pol svojega življenja žrtvoval drugim. Njemu pa se tudi ni zdelo, da bi opominjal ljudi.

A tudi njemu se je nasmehnila sreča. Tega ni nihče pričakoval in so bili presenečeni. Ta Vogrinc se je namenil v Ameriko, odkoder so drugi pošiljali toliko denarja domov, in kakor je bil delaven, ga je doletela večja sreča kot druge. Tam ni mogel zastoj pomagati, tam je moral služiti. In je dobro služil. Ker ni bilo poštene pijače, ni pil in tako niti za to ni mogel zapravljati. Tako so se sprva ljudje samo čudili, ko je denar tako rekoč vrel domov. In ko ga je bilo čimdalje več, je v njih tiho rastla zavist, ki se je pokazala zlasti kesneje, ko ga je sreča zapustila. Doma so zgradili dom, lep in visok, kupili so njive. Žena je hodila oblečena kot kakšno dekle in svojim otrokom je dajala denarja, kolikor so ga hoteli. Vedno je bila radost pri njih. No, oni pač niso znali gospodariti z velikim in ker niso poznali vrednosti denarja, njegove cene, so lahko živeli, kakor se jim je zdelo. On pa jim ni branil. Na tistem se je veselil, ko je mislil na svoja dva sina, ki sta doma, ko sta morala prej vedno hoditi z njim po svetu, da so se vsaj za silo lahko preskrbeli za zimo. Mislil je na svojo hčer, ki se je vedno sramovala iti k maši v taki raztrgani obleki in je jokala. Kako pa naj bi ji bil kupil obleko, če ni bilo denarja pri hiši, še za sol ne. Zdaj si je pa lahko kupovala in je lahko hodila, da so ji zavidala najbogatejša dekleta v vasi. In fanta sta lahko popevala po gostilnah. Zdaj so se tudi lahko vsi trije bogato oženili. In ko je Vogrinc zvedel v Ameriko, kam so otroci prišli, se je razjokal. Zdaj je imel doma samo še enega otroka, ki pa je bil pohabljen in bolan. In ženo. Ko se je vrnil domov, se je dal pripeljati z avtomobilom kot največji gospod. Bil je lepo oblečen — vse je hitelo, da ga je videlo. Kaj je res to oni človek, ki je pred leti pomagal okoli kot težak, vesel, da lahko zasluži vsaj za hrano družini? Nekaj čudnega je v življenju, nerazumljivega. Vse je bilo tako izredno, da se je Vogrinc često bal, da je vse to samo velik sen, ki si ga zaželi skromen in reven človek. V sanjah je pač vse mogoče, a v življenju gre pot vedno zložno navzgor. Skokov ni, ker ni mogoče skakati čez preširoke jarke. Mar ni to skok in celo nemogoč skok, da hodi on, Vogrinc, obut v lepe čevlje in v ameriški obleki, da ima lep zidan dom, da ima veliko polje; da so njegovi otroci, ki bi sicer morali bloditi po svetu in se tako po malem krušiti, da so vsi ti otroci zdaj dobro preskrbljeni in da živijo na kmetijah. In to vse se je zgodilo v nekaj letih.

Da, prav to je čudno. V nekaj letih taka sprememba. Nenadoma se znajdeš sredi vsega tistega, o čemer niti sanjati nisi upal. Bogat si, bolj kot drugi. Žena hodi okoli ponosno in skoraj noče delati. Polno prijateljic ima, najboljših; če pride kam na prošenje, sedi s prvimi skupaj kje v gostilni in pije. Kupila je v cerkvi klop, ki je bila slučajno naprodaj, in jo trikratno plačala. Izkazati se je hotela pred župnikom. Sploh je bil denar zdaj kadarkoli v njenih rokah. Bog vendar poskrbi tudi za največjega reveža.

Zdaj pa sedi Vogrinc pri Kernerju v gostilni; sedi na verandi in čaka, kdaj kdo pride, da ga pobara, česa želi. Vajeni so ga. Pride in ves dan presedi na verandi ter čaka, da kdo pride, ki bi plačal še zanj.

»Jaz sem zanje dve leti plačeval. Kdor je hotel piti, vsakdo je dobil, samo da je lepo pel.« Zdaj pa je redko kdo prišel, ki ga je povabil, da bi prisedel. A kljub temu ni tarnal. Prav za prav ni prihajal, da bi pil. Kaj pa je bilo treba njemu pijače? Niti ne pol litra. Včasih ga je lahko malo več, ampak zdaj je pol litra že kar dovolj. Kaj pa naj dela doma? Njegov edini otrok je bolan. Včeraj so spovedali Nančko. Ali ni v tem nekaj čudnega? Tri otroke je imel, vsi so se bogato oženili, vsi so srečni, ker jim je on poslal denarja. Zdaj ga nobeden od njih ne obišče. In če ga že kje srečajo, jim je neprijetno. Pa saj se jim on rajši sam prej umakne, samo da jim ni neprijetno srečavati svojega očeta. Otroci neradi vidijo tistega, ki jih je dvignil, sam pa obležal, kjer je bil. In pomagati mu? To je bilo nemogoče. To bi se reklo vrniti mu vse, kar je zaslužil. Dati mu vse, da zapije, kot je vse drugo. Tega pa ne smeš storiti, ker napraviš samo še njemu škodo.

Ampak, kaj vse tisto. Prav imajo, da so takšni. Vogrinc ni nikoli rekel niti besedice proti njim, češ da so takšni. Narobe je vedno trdil, da imajo prav. Toda doma je medtem umiral njegov edini otrok, Nančka, ki je pohabljen in še majhna. Rodila se je že zelo pozno, ko ni nihče več pričakoval, da bi žena imela še kakšnega otroka. Drugi so bili že vsi veliki, samo ta je bila majhna in nebogljen. Bolna, kot je bila, je bila njemu vendar najdražja. Prav zato, ker je vedel, da bo vedno vsem v nadlogo, da je ne bo mogel nihče rad imeti. On pa ji ne more pomagati. Zapil je, kar je imel svojega. Da, če bi imel denar, da bi ga dal z njo. Potem bi jo kdorkoli rad imel. Tako pa je bila samo njegova. Tudi mati, njegova žena, jo je skoraj sovražila. Zato, ker je sovražila njega.

Mogoče prav zdaj že umira. On pa sedi tu in čaka, da kdo pride, in mu postreže. Danes ni prišel kot druge krati, brez denarja. Zdaj ima s seboj. Vogrinc se je oprijel svojega starega dela, kolarstva, in prišli so spet ljudje, in naročali pri njem. Res, da je bil pred dvema letoma gospod, da ni hotel delati. Ne, da bi sovražil delo, temveč je dejal, da je prestar, da ima toliko, da bo lahko živel do smrti brezskrbno. Dovolj je delal svoje dni. Izgaral se je. Zdaj bi si bilo dobro nekoliko odpočiti in gledati, kako dela mlajši rod. No, zdaj je spet drugače. To se pravi, človek ne more nikoli naprej vedeti, kako bo to in ono. Zadnji je vendar Bog, ki vse urejuje in vlada in dela, kakor se njemu zdi, ne pa človeku. In vse mora biti prav, kar se zgodi. Brez vzroka se ne more nič dogoditi.

Tedaj je prišla gostilničarka, gospa Kernerjeva, in on se je spet zganil in jo poklical. Že dvakrat je hitela mimo njega, ne da bi se skoraj ozrla. Zdaj ji je pomahal z roko in jo tako privabil.

»Želite, Vogrinc?« je vprašala in videlo se ji je, da se nerada ustavlja ob njem.

»Četrť vina,« je rekel. Takoj nato je opravičil: »Bom plačal,« in je privlekel denar iz žepa. Ona se res ni več upirala, temveč šla in prinesla. — Tako delajo zdaj s človekom, je mislil Vogrinc. In nekoč? Nekoč je skoraj vsa familija pritekla in hkrati vprašala: Želite, gospod Vogrinc? A on je sedel lagodno in se mu ni takoj zdelo naročiti. Najprej se je kaj pomenil. Na eno stran je prisedel gostilničar sam, na drugo pa njegova najstarejša hči, ki je bila že v letih, pa se še ni poročila. In Vogrinc je lahko govoril z njo in lahko ji je položil roko okoli vratu, ne da bi ona kaj rekla, nasprotno se je še bolj stisnila k njemu. Gostilničar mu je odnesel klobuk v sobo, ona pa mu je s prsti česala lase in mu pela.

— Poj, poj, zlata duša, najlepše pesmi, ki jih znaš. — Potem so prihajali ljudje, sedali okoli njega, najboljši ljudje iz vasi, najpremožnejši, prišla je celó gospoda in neki študentje in vsi so mu govorili na dušo in srce in mu peli. Kosali so se v petju. Kdor je lepše pel in lepše pesmi, tisti je dobil največ vsega, celo denar. Vsa gostilna je bila vesela in praznična. To je trajalo pol drugo leto. Dobro leto in pol. — Potem pa so ga nekega dne, ko je naročil pijače za štiri ljudi, ki jih je pobral nekje na cesti in jih privedel s seboj, postavili na cesto in zaprli za njim vrata. To je bilo nekaj nepojmljivega. Vogrinc ni začel razgrajati, temveč je sédel za trenotek na prag in hotel dognati, ali so se zdaj sanje končale, ali pa je vse to bilo v resnici življenje. V tem premišljevanju ga je našla noč. Dvignil se je in poprosil vsaj za kozarec vina, ker je žejen. Če plača, so mu rekli. Tako? Če vam ves sod popijem, ki je v kleti, ga lahko. Saj je bilo vse trikratno plačano. Pol leta me imate lahko še zastonj pri hiši, da samo pijem in jem. Kaj se ni hči zdaj poročila, tista, ki ste mi jo posedali ob stran in jo pošiljali z menoj v izbo? Dobrega moža je dobila in bogatega, jaz pa sem ji dal doto. Dober sem bil. Oče ji ni znal pripraviti dote.

Toda kaj je pomagalo upirati se. Voz se je okrenil in drčal v jarek. Izvleči ga ni bilo več mogoče. In tako ni bil presenečen, ko so mu tudi zemljo hoteli prodati in hišo. Vse to so pa nazadnje rešili otroci. Vsakdo je nekaj kupil, najstarejši pa je ostal v novi hiši. Njemu samemu pa je komaj toliko ostalo, da si je kupil hišico in nekaj zemlje.

In zdaj se Vogrinc ni hotel več spominjati na tiste čase. On ni nikoli jokal po njih. Čemu tudi? To je bilo vse tako naravno, da bolj ni moglo biti. Zato ga ni preveč presenetilo. Tudi se mu je še vedno zdelo, da sanja. Težko se je bilo vživeti v položaj, ki si ga je ustvaril. Mogoče je bilo tudi to krivo, da j v tujini stradal, da je opravljal dela, ki jih doma ne bi. Potem se je pa vrnil in našel toliko izobilja, kot ga ni pričakoval. Ali pa je bila v njem tista sla, ki jo je imel njegov oče: ljubil je pesem in je zanjo vse žrtvoval. Tudi njegov oče je bil svoje dni bogat in premožen. Ampak naposled je

hodil okoli s torbo. Skoraj nekaj neverjetnega je bilo to, a vendar res. No, tudi njemu bi se skoraj isto pripetilo. Svojih otrok pa ni hotel prositi. Toliko je imel še vedno ponosa v sebi. — Zmožen in vešč sem vsega, zakaj ne bi delal. Delo je čast, nikaka sramota! In tako se je spet oprijel dela. Sevé je moral ves čas mnogo pretrpeti od žene. A kaj je ona vse to razumela? Prav nič. Ona se ni nikoli trudila za to srečo. Bila je doma, priznati si je celo moral, kar so tudi drugi rekli, da je zelo lena in nemarna, morda celo preveč. To je res. Nikoli se ni posebno trudila za življenje. No, in če je zdaj on vse zapravil, je imel pravico do tega. Kakor je sam vse prislužil, prav tako je lahko zopet vrgel proč. Žal mu je bilo le toliko, kolikor je pri tem ogoljufal svojega najmanjšega otroka. Starejši so vsi dobili. Bogati so, brez kakšnih svojih zaslug, le za to njegovo hčerko ni ostalo mnogo. Vsak večer sta skromno večerjala in se pogovarjala.

Ko je tako sedel sam, se je nehote na rahlo vsega spomnil. A takoj je zopet prešel na druge misli. Ni bil vaje razmišljanja. Nekaj nelepega je bilo v tem. Vedno si moral trčiti kam, kjer te je zbolelo. Kaj bi se torej zaletaval?

Medtem je pastir odvezal v hlevu kravi, da bi ju gnal na pašo. Vogrinc se je ozrl. Torej je že čas na pašo gnati. Štiri bo ura. A ena krava je njegova. Zarubili so mu jo. Gostilničar jo je odvedel. Vogrinc jo je nekaj časa gledal. Lepa krava, bogme.

»Se rada pase?« je vprašal pastirja.

»Se,« je ta potrdil. »Zelo se pase. Kjerkoli, in jedla bi karkoli.«

»Dobra krava to,« je pokimal. Nato je stopil z verande proti kravi, jo klical za Rožo in jo ujel. »Kakšne zobe ima. Če je že zvrгла.« Prijel jo je za gobec, ga ji razklenil in ji pregledal zobe. »Še vedno ima mlečnjake. — Dobro bi se prodala.« Tako je ocenjeval svojo kravo, ki jo je zapil. Ampak on ni mislil na to. Tako jo je občudoval, kot bi tujec gledal dobro in plemenito blago.

Potem ga je premotil neki kmet, ki je vstopil in v sobi popil kozarec vina.

»Viš,« je dejal. »Jaz sem pa hotel k tebi.«

»Tako?« je zavlekel Vogrinc. »Zdaj ti ne bo treba.«

»Kolo bi dal delati. Les imam, suh jesenov.«

»Dovolj?«

»Menda bo. Samo hitro bi moral delati. Pa drag ne smeš biti.« Potem sta se pomenila še neke malenkosti. Nazadnje je plačal še za liter vina, ki sta ga popila v vsakdanjem razgovoru. Medtem je prišel še Vogrinčev stari znanec in prijatelj iz let v Ameriki, Zagorec, visok človek, srednjih let, z raztrganim obrazom, ki mu ga je v tujini razmesaril stroj. Nekaj strahotnega je razodevalo to obličje, vse zakrpano in razdejano. Druga stran je bila zdrava in je vsaj nedoločno kazala, kakšen bi bil njegov obraz, če bi bil zdrav.

S tem človekom sta bila vedno skupaj. A zdelo se je, da je ta preziral svojega prijatelja. Že v tujini je bilo v njem to preziranje do njega. Bil

je pač eden tistih ljudi, ki vedno ohranijo neko sorazmerje do drugih in se ne ponižajo pred njimi. Prav nasproten značaj kot Vogrinc, ki je bil skoraj ves suženj in je pred vsakim čutil spoštovanje. A bilo je tudi v njem nekaj, kar ga je vezalo na Vogrinca. In kljub vsemu preziru, ki ga je imel do njega, sta bila nekoč dobra prijatelja. Doma se je vse nekam zabisalo in komaj sta se včasih srečala in se pozdravila, kot se pozdravljajo drugi vaščani. Oni je sédel, segel kmetu v roko in jo nazadnje stisnil tudi Vogrincu.

»Sam Bog te je prinesel,« je dejal Vogrinc.

Oni ni odvrnil ničesar. Kot bi bil preslišal. Sedél je in govoril z gostilničarko, ki je prišla povprašat. Vogrinc ga je gledal z nekim radostnim izrazom na obrazu. — Prav za prav bi bilo to lahko čudno. Vedno je bil Zagorec tisti, ki je skušal potlačiti Vogrinca, in če mu je kdo želel poloma, tedaj mu ga je on. To je izviralo še iz tujine, kjer je bil Vogrinc vedno v delu in je res dobro služil, dočim on sam ni mogel nikoli ničesar spraviti in je že skoraj obupal. Da se ni zgodila nesreča, ki mu je raztrgala obraz, bi bil ostal brez tiste vsote, ki jo je moral vsak Amerikanec pokazati pred vasjo. Tako pa je nenadoma obogatel. In tak se je vrnil. — Naposled pa je le dočakal tisto, kar je vedno želel: Vogrinc je propadel. Prav prijetno mu je delo, ko ga je gostilničarka pred vsemi vedno klicala za gospoda. Nekoč je tako delala tudi z Vogrincem, a ta je zdaj zopet kmet in nič več; poleg tega še majhen pijanček. Prav radi tega pa je tudi Vogrinc nekam spoštoval Zagorca, ker je znal še zanaprej ohraniti ta naslov. Malo jih je bilo v vasi, da bi jih tako klicali, če pridejo kam v družbo. Toda še radi nečesa drugega je Vogrinc spoštoval onega: bil je izvrsten pevec. In Vogrincu je bilo to mnogo, če ne vse. Ali ni bilo vedno nekaj lepega, ko sta bila še v tujini in je Zagorec pel slovenske pesmi? Ko so bili kje skupaj, je vse samo njega poslušalo. Vogrinc ni znal peti, čeprav je vedno rad pel. A njegova pesem je bila nekam hrapava in trda. Nikake mehkobe ni biló v njej. Bolj pripovedoval je kot pel. Vselej je vstal, se z eno roko naslonil na mizo, drugo pa dvignil in z njo mahal, kakor je pač čutil, da je potreba. Desna roka mu je bila vedno kar nehoté dvignjena, — včasih se je povzpela visoko do glave in še više. Njegov glas, ki ni bil ustvarjen za petje, dasi ni bil grd, ni znal oblikovati tistih značilnosti, ki so potrebne za pesem. Pri njem si čutil samo razgibanost, čuvstvovanje z besedilom. Oni pa je pel na drug način, bolj zaradi glasu, ki je bil močan in širok. Tudi jasen je bil dovolj. In zato je bil Vogrinc vesel, kadar je oni prišel v družbo.

»Še en liter,« je pošepnil kmetu poleg sebe.

»Zakaj?« je ta vprašal.

»Pel bo. Lepo poje. Če ni pijan, pa noče.«

»Pa ti plačaj.« A Vogrinc ni imel toliko denarja s seboj. Na upanje pa ni mogel naročiti, ker mu niso hoteli dati. Kdo pa bi za njim plačeval, ko ni imel ničesar, da bi mu vzeli. Vse je prepisal na ženo, celo kolarsko orodje. Zato je bil nekoliko potrť.

»Kako da si tu?« je vprašal oni. »Saj so danes spovedali tvojega otroka? Kaj je že boljši?«

»Malo je boljši,« je lagal Vogrinc zavestno in se sklonil. »Vsaj mislim, da je. Prej je bila ves popoldan na soncu in sva se menila.«

»Tako?« je zavlekel oni in mu ni verjel. Saj ga je dobro poznal. In Vogrinc je dobro vedel, da mu ne verjame. A kaj ga nazadnje briga njegov otrok. Za svoje naj bi se briga, če bi jih kaj imel. »A kako si prišel sem? Saj te že dolgo ni bilo. In slišal sem te, kako si se zaklinjal, da ne greš več pod to streho,« je dejal Zagorec.

»A kaj te danes vse to tako briga?« je odvrnil Vogrinc. — »To so čisto moje stvari in nočem, da se ti brigaš zanje. Mar nisem svoboden?« Oni je je prikimal. »No, vidiš. Torej lahko storim, kar se mi zahoče.« Oni je spet prikimal. Da, prav lahko hodim sem, je mislil Vogrinc. Saj mi ni do ljudi, ampak to je vendar javni dom, vsakemu odprt. Mnogo njegovega denarja leži v njem. To se pravi, da je ta dom tako rekoč njegov. Celi tisočaki, več, kot je vse vredno. Vse njegovo veliko posestvo, gotovina, ki jo je še imel, vse to leži v tem domu. Sicer je tu drugi gospodar, a to nič ne de. Skoraj bi se lahko tako počutil kot doma. Kaj gospodar ljubi svoje konje, s katerimi se vozi? Kaj še. Hlapec, ki jim priganja, ki jim polaga in jih čisti, tisti jih ljubi, ker je njegov vsakdanji trud v njih. In tako je s tem domom. To je res dom nekega gostilničarja, a v njem niso gostilničarjevi žulji, temveč žulji na primer Vogrince in bog ve, čigavi še vse. Gostilničar ni ustvarjal, temveč samo nabiral. A kaj to, vse to je zelo brez pomena. Svet je tako urejen. Saj se dobro spominja, kako so se borili v tujini, prav za iste misli: čigavi so stroji, ki jih je nekdo kupil, kdo sme imeti dobiček pri delu, ali tisti, ki proizvaja, ali ravnatelji in lastniki, ali pa oni delavci, ki vse njih življenje počiva v njih. On se v te kolobocije ni spuščal, vsaj ne z veliko vnemo. Vse to, o čemer so se drugi prepirali, ali je tako ali drugače, vse to mu je bilo samo po sebi jasno. Drugi so se seveda prepirali. A kaj se je tu treba prepirati, je nekoč nekomu razlagal. Kaj prav za prav hočete?

»Bedak,« mu je dejal oni. »To, da je pravica na naši strani, da je dobiček naš, da so tovarne naše in da smo najvišji upravljajoči svet mi.«

»Bedak,« mu je vrnil Vogrinc. »Kako si otročji.«

»Zakaj naj bi bil otročji?«

»Ker nimaš prav.«

»Tako? Kdo pa ima prav.«

»Oni.«

»A kdo jim je dal ta prav?«

»Kaj jaz vem, kdo ga jim je dal. Menda cesar.«

»Bedak,« je ponovil oni, pokazal s prstom na čelo, se obrnil in ga pustil. A Vogrinc je bil prepričan, da ima sam prav. Zato se je samo nasmešnil. In silo imenitno se mu je zdelo, da je pogruntal to modrost, da vso pravico onim daje cesar. Cesar in papež. Saj je vseeno, kateri več, kateri manj. Ampak tega onim ne bi mogel dopovedati, mogoče bi ga celo

pretepli, sirovi ljudje, kot so bili. Kajpak, drugi so pozabili, da je na svetu cesar ali kdorkoli, ki ima zadnjo pravico. In kaj naj reče zdaj Vogrinc, da ga je gostilničar ogoljufal, da mu je trikrat preveč računal. Ves njegov trud je ležal v tej hiši, in naj zdaj reče: Ta hiša je moja, ali pa vsaj toliko moja kot tvoja. Kdo mu bo pa verjel? Za zmešanega bi ga imeli. To so prav za prav kolobocije, ki se Vogrinc v njih ni prav nič spoznal. Občudoval je vse tiste delavce, ki so vedno tako odločno govorili. Ali tiste dežele ni blagroval. Vsi bi radi bili cesarji in kralji, si je dejal. In to ni prav. Mogoče je, ampak za naš kraj to ni. Vse je nekam po boljševisko dišalo in to ga je navdajalo s strahom. Mi še nismo zreli za kaj takega, si je spet dejal. Svet gre po drugačni poti. On pa se je bal kakšnih neprilik. Vedno si je želel miru in lepe složnosti. Gospodo je treba spoštovati; to je že od pamtiveka tako. Kako moreš nenadoma reči: meni ni treba ne cesarja ne duhovnika, nikogar ne pripoznam nad seboj. To ne gre kar tako, kot bi kdo mislil. Čutil je, da on ne bo nikoli sposoben, da bi šel z drugimi vred naprej. In ko so nekoč vsi drugi štrajkali, se je prestrašil in prišel na delo kot druge krat. Zato so ga pa pošteno pretepli. Lahko me pretepajo, si je dejal, ampak jaz ne bom nikoli tak, kot so oni. In zdaj je bil srečen, da je ušel iz tiste dežele. Tam se bodo nekega dne klali in vsakdo bo imel prav. Tu se pa ne bo nič zgodilo, o tem je bil prepričan. — Da se bo kdaj pozneje? Bog daj, da bi se kaj poštenega. On zase se nima nad čim pritožiti.

Medtem je tisti, ki je naročil pri njem kola, plačal še za en liter in Zagorec je prihajal v boljšo voljo.

»Pel bo,« je sunil Vogrinc svojega soseda, ki je dal za vino. »Poznam ga. Vedno se tako pripravlja. — Zdaj bo začel vlivati vase polne kozarce. — Ni srečen človek, dobro vem, in zato ne mara posebno zame, ker vem, kako je z njim. A to nič ne de.« Oni pa se je še menil z gostilničarko, jo celó potegnil k sebi.

»A kje je vaš mož?« je vprašal.

»V Sóboto se je peljal.«

»Tako —. Dobro, da ga ni tu. Zdrobil bi ga.«

»A zakaj, kaj vam je napravil?«

»Ničesar mi ni napravil, in Bog ne daj, da bi mi kdaj. Ampak, tako bi ga strl. On je — — —, nič je on. On vas muči. Vi ste pa zlata ženska.«

»Ga že ima,« je pošepnil Vogrinc svojemu sosedu in se pritajeno smehljajal. »Najbrž je kje doma pil, saj je že prišel okajen. Zdaj bo malo razgrajal, nato pa začel peti. — A še mene bo prej ošteval.« In Vogrinc se ni zmotil. Nenadoma se je oni obrnil k njemu in ga nahrulil:

»A kje se skrivaš ti, cokla?«

»Je že začel,« je hitro šepnil Vogrinc sosedu. »Kaj bi pa rad, kolega?« je dejal glasno s tistim svojim večnim smehljajem.

»Kakšen kolega,« se je drl oni. »Jaz nisem tebi nikak kolega, razumeš. Veš, kaj si ti? — Če ne veš, pa ti jaz povem: velika nula, odpadek na cesti. Ti si bil vedno figovec. Štrajke si lomil. Samo, da si si lahko nabral denarja. A ni ti prinesel nikakega blagoslova. Zdaj vidiš, kako je. Pohlepen si bil.

A kaj ti zdaj koristi? Prav nič. Spet si moral prijeti za strugalnik ali za kaj. Kočar si bil in se prek tega nisi povzpel. Tebe žena strahuje. Tepe te. Ti si cokla v življenju. Razumeš, tista cokla, ki hribovci z njo zavirajo kola.« A Vogrinc niti malo ni ugovarjal, temveč se je rahlo smehljaj, kot bi bil ves srečen, da se ga vendar nekdo spominja.

»No, dobro si povedal, čeprav ni vse res,« je odvrnil skromno.

»Kaj ni res?« se je oni razsrdil.

»Marsikaj. A saj ti sam najbolje veš.« Oni bi se bil radi tega hudo razburil, da ga ni gostilničarka zadržala. Nekaj mu je pripovedovala.

»A kaj to,« je govoril o njem, pa ne več naravnost. »Jaz ga zelo dobro poznam. Tako ga poznam kot dolarski bankovec. On je bil vedno tak. Vedno je delal tako, da je drugim škodil. Če bi bil dolgo med delavci, bi ga bili ubili. Vsakdo ga je sovražil. On bi delal za vsako ceno, karkoli, še tako umazano delo. Vsakomur bi prevzel delo, če se je oni le malo spuntal, bi se ponudil. — Pa je mislil, da ga tu nihče ne bo imel v skrbeh, a se je zmotil.«

Vogrinc se je pa samo smehljaj. Včasih je samo zabrundal med ta tihi smeh: Le govori, pa naj ti verjamejo; o sebi bi rajši pripovedoval. Sreča ti je bila mila, da si vsaj nekaj zaslužil. Jaz pa sem delal. — Nato pa je dejal, ko je oni nekoliko prenehal:

»No, zdaj, ko si toliko lepega povedal o meni, pa nekoliko zapoj.«

»Prav zaradi tebe ne bom,« je oni odvrnil.

»Pa bo kljub temu pel,« je Vogrinc pošepnil svojemu sosedu. »Jaz ga poznam. On je tak človek. Najprej mora koga oblatiti. Vedno je tako delal z menoj. Nazadnje je vendar zapel. Pogledaj ga, že napenja prsi.« In res je oni nekaj bočil prsi in se zvijal, a je vselej udaril po mizi, kot bi se hotel pregovoriti, nazadnje pa je začel, obrnjen stran od Vogrince, dasi je bil to njegov edini zvesti poslušalec in občudovalec. Oboževal ga je zaradi pesmi in mu radi tega vse odpuščal, karkoli je oni pravil o njem. Ko je bil Vogrinc še mogočen in bogat, tedaj seve ni mnogo pomagalo kaj takega praviti in nekoč so ga fantje radi tega pretepli. Pili so na Vogrincev račun in ker je Zagorec ves čas govoril, so ga kratko malo prijeli in vrgli na cesto, kljub njegovi ogromni postavi. Tudi to si je ta zapomnil, čeprav Vogrinc pri tem ni bil prav nič kriv. Zdaj je začel peti. Nekje v globini ogromnih prsi se je trgal globok glas, mogočen, kakor bi pritiskal na pedale pri orglah. Pel je neko angleško pesem, kjer je bilo večkrat slišati ime prerije. Pel je mogočno, a dovolj dobro za svoj neizšolani glas, ki je bil ponekod malce sirov, a vendar čist, zvočen in globok. Vogrinc je ponavljal za njim angleško besedilo in včasih ves stavek ponovil glasno in deklamatorsko. Vselej je tudi s prstom razlagal besedilo, ki je bilo drugim tuje. Tako se je zdelo, da je Vogrinc neobhodno potreben pri pesmi, da jo je drugim delal razumljivejšo. In Zagorec mu ni nikoli branil tega. Res da ga je ves čas preziral, a rekel ni niti besedice. Saj pa tudi ni bilo treba: vse priznanje je itak veljalo njemu. In prvi, ki mu je to priznanje vedno dal, je bil Vogrinc.

S to pesmijo sta vedno začela, nato pa prešla na druge. Vogrinc je imel rad tudi svete pesmi, o kakšnem svetem Jožefu in Mariji, a najrajši ono, ki je že dolgo nihče ni pel v vasi in so jo že skoraj pozabili: o svetem Ivanu Krstniku, ki ga je dal Herod obglaviti in je »Herodošica« nosila njegovo glavo na krožniku. To pesem sta vedno skupaj pela, ker Zagorec ni znal besedila. In sploh sta marsikatero pesem skupaj prepela. Samo nekatere so bile, ki jih je Vogrinc iz nekega spoštovanja pustil peti samo Zagorcu.

»Lepa pesem, ne umazana,« je vedno dejal Vogrinc, »to je meni vse.« In nekam spoštoval je Zagorca, ker ni nikoli poskušal peti umazanih pesmi, kakor jih človek često sliši od ljudi, ki so pijani. Ona dva pa sta pela tem bolj svete pesmi, čim bolj pijana sta bila. In še prej, ko je imel Vogrinc s čim plačevati ljudem, niso smeli karkoli peti v njegovi navzočnosti in če se je kdaj kateri hotel ponorčevati iz Vogrince in je namenoma pel kakšno nespodobno pesem, ga je dal Zagorcu vreči iz gostilne. Ta ga je vedno ubogal, prijel onega in ga enostavno postavil pred vrata.

Tako sta tedaj pela in Vogrinc je pozabil na vse skrbi, ki so ga morile, celo na svojega otroka je pozabljal. Pa saj je to hotel. Pesem je zato na svetu, da teši misel. Samo čuvstvo ti vzbuja. Nenadoma si nekam bolešno razpoložen, mahaš z roko in vse skupaj ti je zelo malo pri srcu, to se pravi, toliko si razgiban v čuvstvu, da ti kakšna majhna nesreča ni nič posebnega. Šele tedaj jo lahko preneseš, ne da bi te preveč strla. Toliko je vsega nabrajanega, da ti je taka stvar pri vsem nazadnje samo še malenkost.

Tedaj je prišel neki otrok, stopil negotovo k Vogrincu in mu pošepnil na uho:

»Nančka umira.«

Vogrinc se je zmedel, se oprijel mize, nato nekaj zamomljal, segel v žep, privlekel drobiž in ga porinil pred gostilničarko, se rahlo smehljaj kot vedno, in se poslavljal.

»Oprostite, gospoda moja.«

»Žena je poslala ponj,« je dejal Zagorec in pomežiknil drugim.

On pa ni nič dejal, temveč je šel z opotekajočim se korakom. A kot bi se mu ne mudilo. Treba je pač zavleči. Saj je zato šel z doma. Pobegniti je treba. A zdaj vendar mora, ko so ga tako rekoč poklicali. Celo opraviči se lahko za vsak primer: recimo, da otrok prej umre, kar mu bo zelo prav, vendar se lahko znese nad ženo, vsaj pove ji lahko, da ga ni hotela o pravem času poklicati. Zdelo se mu je celo, da bo nenadoma zaslišal zvoniti. Oddahnil si bo za spoznanje. Res, da mu bo otrok zameril, a je bolje tako. On bo ostal in njemu bo hudo. A kdo bo njega kdaj po tem spraševal? Nikogar ne bo. Sam bo prenašal, še takrat, ko bodo drugi že vsi pozabili.

Doma je našel ženo v prikletu, ko je pravkar nekam hotela. Bila je nekoliko višja od njega, še mlada na videz, spočita, kar vse si je prihranila v letih, ko je bil mož večni težak in ko se je ubijal po Ameriki. Sama ni nikoli živela težkega življenja, vedno si je znala urediti, da je bilo prav.

»Svinja,« ga je pozdravila, ko je prišel z negotovim korakom. »Lepo delaš.« Šel je molčé mimo nje v sobo, da bi videl otroka. Nančka, desetletni

otrok, je ležal na postelji brez giba, samo široke oči so strmele in izdajale, da še ni umrla. Ko je vstopil, so se te oči ozrle po njem, in zdelo se je, da so se ga razveselile. Tudi roke so se nekaj razgibale in z njimi ga je privabila k sebi.

Stopil je do nje, se globoko sklonil, vendar se držal toliko od nje, da ne bi čutila sape, ki je razodevala, da je pil. Položil ji je roko na ledeno hladno čelo, ki pa je bilo vendar vse znojno. Vprašal je s smehljajem na ustnah, kot bi se hotel s tem pred njo opravičiti:

»Kako ti je, Nančka?« Njegov glas je bil mehak, malo drhteč.

Zgibala je z ustnicami, česar pa skoraj ni slišal, le tako je razumel: »Slabo?« Še mu je roka počivala na njenem čelu: »Pa si rekla danes, da si boljša.« Ni odvrnila. Roke so ji spet padle ob telo, suhe, predolge roke. Že prej, ko je bila zdrava, je imela čudno dolge in suhe roke, kakor jih imajo vsi grbavci.

Ni vedel, kaj naj počne. Razgledal se je po sobi. Vse je bilo razmetano. Kmalu nato je prišla žena, da bi pospravila; za primer, če otrok umre. Pridejo ljudje, in dobro bo, če bo vse pospravljeno.

»Prašila boš,« je dejal proti njej.

»Kako pa naj pospravim, da ne bi prašila?« Njen glas je bil sirov.

Nato se je spomnil: »Ven te ponesem,« je dejal otroku. »Lepo je zunaj. Sonce sije. Ali hočeš, da te ponesem?«

Pokimala je. Vzel je čist prt, zavil vanj otroka in ga dvignil v naročje. Kakor pero je bila lahka. Po vsem svetu bi jo lahko prenašal, ne da bi čutil kakšno težo v rokah. Samo njena glava in roke so molele iz prta, kot bi bila velika donda, ki si jo napravi deca. Šel je z njo, vzel stolček, ki je bil na postenju, ga nesel pod jablano in sédel nanj, držeč v rokah svojega otroka. Naslonil se je ob drevo in obrisal otroku čelo, ki je bilo še vedno rosno.

»Tako,« je brundal zadovoljno. »Ali je bolje tako?« Prikimala je. »No vidiš. Lepo je zunaj. Vse je tako čudovito. Jesen je. Poglej, kako je listje rumeno. Onile jegnjed poglej, kako listje trepeče! Vidiš, jegnjedovo listje vedno trepeče, ker je prekleto. Saj sem ti že pravil pravljico, kako se je to zgodilo. — Zdaj bo kmalu vse listje na tleh. Pa bo jesen. Zdaj krompir izkopavajo, prihodnji teden pa bo že koruzna trgatav in ne dolgo potem bo trgatav v goricah. Vuk je že rekel, da ti prinese grozdja, in če boš malo boljša, da se boš z njim peljala, s stricem Vukovim. To bo lepo. Grozdja je tam, kolikor si ga pač kdo zaželi. Belo, črno, rdeče, vsake vrste, najrazličnejša imena ima. — No, potem bo zima, sneg bo padel, sanke bova napravila, pa se bova vozila po ledu. Ves dan bodo drčale sani po ledu. Take ti napravim, kot jih še nihče ni imel. Sneg bo padal in tedaj bova zopet gledala skozi okno, kako padajo snežinke. A počasi pride zopet pomlad. To bo lepo. Najprej tako po malem ozelenijo trate, tam na onem koncu našega vrta je vedno prvo zelenje. Prve rože bodo v Kolenkovem gozdu, tulpike. Poznaš li tulpike?« Ozrl se je po njej. Njene oči so bile nekam zasanjane, kakor da mislijo in si predstavljajo ves ta svet, ki do njega niti ni več

tako daleč. Niti trenile niso te oči, zasanjane v čase, ki bodo prišli. Mogoče so pa tudi vedele, da jih same ne bodo nikoli več videle, zato je bil v njih neki hlad. Ta hlad je navdal Vogrinca z grozo. Bog ve, kaj mislijo. Kaj slutijo smrt pred seboj? Saj je še pred dnevi vedno rekla, da bo umrla. Ne, ne boš, je tedaj vselej govoril on. Kaj bi umrla. A ona je vedela, da bo. Zdaj pa ni več govorila. Ležala je, kot bi bila mrtva. Vsak trenotek skoraj se je ozrl po njej, v bojazni, da ne bi na tistem zaspala. Nekje so kričali otroci. Nančka je vse to samo od daleč slišala, a se ni zanimala za nič več. Že zdavnaj je bila čutila svoj konec. Nekaj trpkega je bilo v tem. Kadar je Vogrinc pomislil na tisti čas, ga je vedno obšlo nekaj težkega. Ali ni vse to čudno? Ta otrok, ki je tako neboljen, ki je tako zgodaj spoznal svojo usodo, ki je vse vedel, čeprav so mu celo tajili in lagali, je zdaj umiral in z neko odločnostjo prenašal bolečine smrti. Saj mu je Vogrinc nekoč sam lagal, da je svet drugačen, kot ga je otrok gledal. Kadar sta bila sama, je Vogrinc vedno rad pestoval Nančko, ji pripovedoval čudovite zgodbe, ki si jih je sproti izmišljeval. Te zgodbe so bile vse čudne, polne neke neresničnosti, a vendar prav zato mikavne; v njih je bilo nekaj posebnega, dotikalo se je tiste skrivnosti svetopisemskih zgodb o čudežih, o posebnostih, ki so človeku prikrite; možnost nerazumljive sile, vzbujanje vere vanjo. Ali je bila mar to laž? Kaj je Vogrinc lagal, ali ni vedel, da so to nemogoče stvari? Vse je bilo namenjeno samo njej, njegovi Nančki, ki je bila bolna. Tu je bilo treba velike sile, da jo je držala, da ji je tešila razum, ki je bil preširok za njeno starost. Toda ali je ona verjela v njegove zgodbe? Težko. Ali pa je bilo v njej naposled vendarle toliko volje in vere, da je verjela do zadnjega.

Prej jo je včasih prinesel na skedenj, kjer je delal, ji lepo postlal, in se nato razgovarjal z njo kot s starim človekom. Le toliko je bilo razlike med njo in starimi, da ji je pravil tudi zgodbe. In v tem je bil mojster. Ko je začel, ni nikoli vedel, kaj bo povedal. Nato se je pa zgodba nenadoma razvlekla in dobila čudne in neverjetne strani. Vse je bilo nekje preko vse verjetnosti in možnosti, a je bilo vendar videti verjetno in zelo možno. In če so stari poslušali, so bili enako prevzeti.

Zdaj pa že teden dni ni pripovedoval. Kot bi se zbal, kot bi nenadoma prenehala njegova tvorna sila. Čutil je, da dalje ne more. Vse se lahko razblini. Kot bi ne bilo več v njem tiste sile, da bi človeka, ali vsaj otroka potegnil za seboj. In zato se je izogibal doma. Bežal je pred tem otrokom. Kaj naj mu pa pove? Naj mu laže? Nemogoče. Otrok sam dobro ve, kako je. Ali naj mu pripoveduje o nebesih? Vmes je bila smrt, torej nekaj, kar je bilo treba razložiti, če je hotel prek na ono stran. Tega pa ni zmogel. To je bilo nekaj tako resničnega, da se je vedno zmedel, kadar je hotel začeti, in je vselej prešel na povsem druge stvari. Da, kaj so drugi vedeli o tem. Tu je bila na priliko njegova žena. Ona si ni nikoli delala posebnih skrbi. Zadnji teden je belila hišo.

»Treba je,« je rekla. »Jesen je in mi pozneje ne bo treba. Pa za primer, da bi se kaj zgodilo.« In to je rekla pred otrokom. Vogrinc se je s strahom

ozrl po Nančki, a tako, da ga ne bi videla. Hotel je popraviti in je nahrulil ženo, kako da govori. A zdelo se mu je, da je otrok bolj verjel materi. — In zato je zadnje čase bežal od doma. Izogniti se. Izogniti se nečemu, kar se utegne vsak čas zgoditi. Bal se je teh steklenih oči, ki so ga vedno spremljale in spraševale za odgovor na vse tisto, kar so sicer slutile, a si niso znale obrazložiti. Kot bi ga spraševale, če je ponehala njegova sila pripovedovanja. In kako naj zdaj vse to izpolni, to čudno vrzel, v katero se je ujel? Vedno je znal vse razložiti, samo zdaj se mu je ustavilo in ne more naprej. Vogrincu se je zdelo, da se je svet zmedel. On, ki je vse svoje življenje šel mimo sveta z dobrodušnim smehljajem in ni imel nikoli skrbi radi česa. Bo že Bog dal, da bo prav. Vse je dobro, človek mora biti samo pripravljen. In voljo mora imeti do življenja. In te je on imel obilo. A zdaj je prišel v zagato. Tu je bilo nekaj, kar je bilo treba razjasniti in povedati.

»Da,« je nenadoma nadaljeval. »Potem bo pomlad. Cvetje bo duhtelo. Jaz bom oral, ti mi boš pa priganjala krave. Sonce jasno sije, vse drugače kot kdaj v jeseni. V zraku škrjanec, poje in hiti v nebo. Škrjanec, to je lepa stvar. Da, škrjanec,« se je začel loviti. »Saj ga poznaš? Viš, ampak škrjanec ni bil vedno škrjanec.« Da, tako je. Zdaj se mu je zdelo, da se ga je lotila stara sila pripovedovanja. Zdaj je imel predmet pred seboj, videl ga je v vsej jasnosti. Toda že isti trenotek je podvomil vase in v to zgodbo. Druge njegove so bile sicer tej podobne, a so bile vzete tako iz naravnega življenja, iz vsakdanjosti, da nihče ni mogel takoj opaziti kakšne neskladnosti. A to se začne drugače. »Da, v začetku ni bilo škrjanca. A bil je neki ubogi otrok. Njegovi starši so bili nekoč premožni. Oče je bil tih mož, ki je ljubil svojega otroka, mati pa je bila vse drugačna. Ta otrok je bil sevč bolan, velik revček, a ljudje so se mu posmehovali. Njemu pa je bilo zelo hudo. Rad bi bil zdrav, vedno je prosil Boga, da bi mu dal zdravje.« Vogrincu se je skrivaj ozrl po Nančki. Njene oči so še vedno strmele mimo njega; ko pa je prenehal, so se zganile. »Da, za zdravje ga je prosil. Rad bi bil, kot so drugi otroci. Rad bi skakal po trati, rad bi vriskal, tako pa ni mogel, vedno ga je bilo sram. Njeni bratje in sestre so bili vsi veliki in zdravi, a nje vendar nihče ni imel tako rad, kot bi jo moral. Samo oče jo je imel. Vedno jo je ujškal, ko je bila še majhna. Ko pa je malo odrasla, ji je pravil čudovite zgodbe. Same lepe zgodbe. On je bil pijanec in je zapravljal svoje bogastvo in so zato živeli v majhni koči. Otrok pa je le hotel zdravja, ki mu ga oče ni mogel dati, čeprav bi tako rad. In napotil se je v svet, v daljni svet, iskat zdravja. Hodi dan, hodi dva dni, zaide sredi polja. Nikogar ni bilo tam, nikogar, ki naj bi ga ta ubogi otrok povprašal za pot, za cilj. Bila pa je zgodnja pomlad, cvetja obilo po vsem prostranem polju, samo nikjer žive duše. Doma pa so bile vsaj ptice, ki so polnile gozd s pesmijo. Hodi ves dan in pride večer. Pride noč, a nikjer nikogar, da bi mu povedal pot. In otrok v strahu pred nočjo poklekne in moli, da bi vsaj nekaj bilo tu, da bi bila vsaj kakšna ptica, ki bi pela. Vse bi bilo tako lepo in nič strahu.

Jutri morda bi otrok že prišel na cilj. Našel bi zdravje in bi se vrnil in bi pripovedoval očetu, kako je bilo po svetu. A zdaj bi bil zdrav, ljudje bi se čudili in ne bi mogli razumeti, kako se je to moglo zgoditi. Nazadnje pa je otrok vendarle zaspal. Bil je utrujen od dolge poti in podplatje na bosih nogah so mu krvaveli. Zaspal je lepo in se ni več zbudil. Ko pa je napočilo rano jutro, ni bilo več otroka, temveč je skromna ptička zletela v zrak in začela peti. Visoko pod nebom je plavala in pela. — In ne dolgo potem je šel po polju človek, otrokov oče. Šel je, če bi našel kakšno sled za svojim otrokom. Žalosten je bil. Polje pa polno cvetja in čuj: kaj to poje tam visoko pod nebom? Ptica je, čudovita ptica. Krasno poje. „Ali si videla mojega otroka, preljuba ptica, ki tako visoko letaš pod nebom?“ Ptica pa venomer poje. Skoraj je ni videti, tako je visoko. In ko se oče vrača, ker ni našel otroka, gre ptica za njim in se ustavi nad njegovim poljem. In od tedaj je vedno pesem nad njivami. Kakor hitro pride prva pomlad, se začne pesem, vse poletje. In kadar gre oče na polje, vedno misli na svojega otroka in na čudovito pesem, ki je nad njivami. Ali ni morda to njegov otrok? Visoko se dviga pod nebo, od tam prinaša blagoslov zemlji. Ponoči roso, podnevi sonce in včasih dež. Da, tako je njegov otrok vedno pri njem. Visoko pod nebom se smehlja in z razprostrtimi perutmi trosi blagoslov na očetovo delo in na njegovo polje. Pesem mu poje. Ta škrjanček je njegov najdražji otrok, ki je bil na zemlji tako nesrečen, zdaj pa je tako srečen.« Pripovedoval je z velikim ognjem in se razvnel, morda prav radi tega, ker se mu je zdelo, da ta zgodba vendar ni taka, kot so bile vse druge, zato pa je hotel govoriti z večjo prepričevalnostjo. Sklonil se je do otroka, da bi pogledal in vsaj iz oči razbral, kako mu je všeč. Oči so bile osteklenele, hladne in se niso zganile, kot bi se zasanjale v tuji, čisto nepoznani svet. Da, ali ni ta zgodba resnična in velika? Zakaj se ne bi vse to zgodilo: Prav lahko se pripeti.

»No, Nančka.« je dejal oče in se smehljaj, »kako ti ugaja? Vidiš, kaj vse se je lahko nekoč zgodilo? In kaj vse se lahko danes zgodi.« Toda, zakaj se oči vsaj malo ne zganejo. Zakaj so usta tako rahlo odprta in brez giba. Muha lazi po ustnicah. Nažene jo z roko. Vzame iz žepa umazan robček in obriše rosno čelo otroku. Čelo je čisto hladno. Zato v neki negotovosti potegne roko do oči. Ne zganejo se. Strmijo dalje nekam visoko mimo njega. Za božjo voljo, kaj se je zgodilo? Potrese otroku roko, pa je mrtva, brez vsake volje visi navzdol. — Usta so se Vogrincu čudno skremžila, glava mu je klonila na prsi. A že naslednji trenotek se je premaknil, si obrisal oko, se dvignil in rahlo nesel otroka v sobo.

»Razgrni posteljo,« je dejal ženi z malce tresočim se glasom.

Mislila je, da je otrok zaspal in je zato šla in razgrnila. On pa je poiskal svečo, ki je že bila pripravljena. Prižgal jo je in jo postavil k postelji na stol.

»Kaj se ti pa meša?« je vprašala žena.

On pa se je samo smehljaj. »Saj je mrtva,« je naposled izstisnil. Sédel je poleg na stol in na njegovem obrazu je bil rahel, skoraj nepojmljiv na-

smeh. Tako je presedel do večera in še ves drugi dan mu je bil na obrazu ta nasmeh. In ljudje, ki so ga spraševali o tem in onem, niso dobili nikoli zadovoljivega odgovora, samo ta nasmeh jim je bil v pojasnilo.

Zdaj pa je spet kot prej. Samo nečesa ni. Ni otroka, da bi mu Vogrinc pravil zgodbe. To se pravi, mnogočesa manjka. Zdelo se je, da se je življenje zazibalo in se nagnilo. Kaj ni sam najbolj verjel v čudovitost svojih zgodb, kaj si jih ni prav zato pravil, da bi si nekako obrazložil vse, kar bi mu sicer ostalo nepojmljivo.

Na drugi strani se je njegovo življenje silo poenostavilo. Prej je imel vsaj nekaj poleta. Zdaj tega ni bilo. Zdelo se je, da se on še zdaj ni izmotal iz sanj, v katere ga je nekoč zazibalo življenje. Kaj ni bil bogat, ni imel velike lepe hiše, široka polja, kaj ni bil najsrečnejši človek v vasi? Ampak kaj ni bil prej vse nekaj drugega kot to? Reven, da je moral služiti kruh za vsak dan posebej, delati tujim ljudem, ki so ga skromno in niti na pol plačevali. To je bila resničnost, dalje pa je bilo življenje zavito v sen, v svet neresničnosti, in ko je zdaj splahnilo, ni bil sam prav nič razočaran, nasprotno je bil prepričan, da drugače ni moglo biti. A se je zdelo, da so drugi po svoje gledali in niso videli vsega tako čudovito kot on.

Zategadelj se je spet spravil nad delo. Tam poleg skednja je ležala njegova delavnica, orodje, poleg je imel les. Skoraj deset let je preteklo, kar ni imel orodja v roki. Ves čas, ko je bil v tujini in potem, ko je živel doma v izobilju. Pred dvema mesecema se je spet po malem oprijel, a vendar še ni bilo v njem tistega, kar je potrebno za delo. Zdaj se je zdelo, da mu je tudi to prišlo.

Zdaj ni bilo njegovega otroka, zdaj ni mogel pripovedovati. Ni se mogel izbegavati. Zdaj se je bilo treba spet oprijeti nečesa, kjer bo stal trdno. Na eni strani je bila žena, druga stran, kjer so bili otroci, je bila prazna. Najmanjša, ki mu je ostala, te tudi ni bilo več, oni so pa že prej šli in tako je stal sam in ni vedel, kam naj se nasloni.

Zdaj pa stoji ves dan sredi dela, med svojim orodjem. Prihajajo ljudje naročat, spraševati, vsakdo nekoliko posedi in se pomeni. Vsakdo ve mnogo povedati in vsakdo rad mnogo posluša, ko Vogrinčeva misel riše čudovite svetove. A kadar mu je preveč samotno, ubeži za trenotek, in se razveseli, če dobi Zagorca pri Kernerjevih; potem zapojeta pesem. Najprej seveda tisto o preriji. Ta pesem mu je pač najljubša, ker pripoveduje o svetu neomejenosti, nedoločnosti, nazadnje pa vedno preideta na svete pesmi. Nato se Vogrinc spet vrne, pa ne gre v hišo, temveč k delu, in vedno se mu zdi, kot bi blagoslov žarel iz tega dela. Kot bi vse, kar je tu, nosilo na sebi sij posvečenja.